

el 1867 en l'escalaborn de l'*Atl.* x, 21d); «l'avemària --- nos hem *despedits*, després d'haver-la resada, del bon Garrigó, de sa muller i filles», B. de Maldà (*Col·l.* B. V., 108). Que es tracta de PETERE (EX-PETERE) es veu no sols pel que explico en el DCEC sinó també per la -t- del bearn. ant. *espetir*, del mateix origen: «que se esdigue l'Ossalés a l'omi de Pau de VI *espetitz* ab tres que l'omi de Pau los picarà --- e si los testimonis *espetitz* no eren en la terre, qu'en mentave d'autres», a. 1278 (*Cart. d'Ossau*, 58.35, 46).

DERIV.: *Despedida* [princ. S. XVI]. *Despediment*. *Despido* [1654].

Despellissar, despellofar, -orfar, -otar, V. pell Despellugar-se, V. desempallegar-se

Despendícia (1404) sembla significar 'descripció': potser mal llegit per *despenticia*, fecció analògica del nominatiu DEPICTIO 'pintura, descripció', cf. oc. ant. *depintar, depenher* «peindre, dépeindre, représenter».

Despendotxat, deriv. de *pendotxa*=cast. *pingajo*, ll. PENDERE.

DESPENDRE, 'gastar', del ll. DISPĒNDERE 'distribuir alguna cosa pesant-la' (derivat de PĒNDERE 'pesar'), que tendí a fixar-se en el sentit de 'pesar moneda abans de pagar', i, sota la influència dels seus derivats DISPENSARE 'administrar cabals' i DISPENDIUM 'despesa', acabà per pendre el sentit de 'gastar (diners)'. □ 1.ª doc.: 1237, en el participi *despès*; *despendre* fi S. XIII, Lluall, etc.

«*Despès* a Vic ab en N. Oliba et ab En P. de L. --- qui hy eren ab él, cinc sous», doc. ribagorçà de 1237 (*BABL* VII, 180). «*Evast e Aloma* --- de nulla cosa qui fos del spital no volían menjar ni *despendre* a lur persona, e acabtaven, per amor de Déu, ço que avien mester a sustentar lur vida», «en menjar, beure, parlar --- vestir, *despendre*, cogitar, e en totes coses, ha mester temprança», Lluall (*Blanq., NCl.* I, 97.3, 190.8). «Con agués *despès* tot quant avia en metges», *VidesR* (f° 209r1); en docs. rossellonesos trobem formes de l'arcaic perfet fort: *despeyren* 'gastaren', i à *despès* 'ha gastat' en un doc. de Vinçà de 1349; «en cas que <ell> *despesés* negunes coses del dit forniment ---» en un de 1394 (*InvLC*). Com en aquest, el mot no es refereix solament a diners sinó a coses fungibles, p. ex. 'consumir (un aliment)': «negun hom qui aport forment --- ne altres coses de menjaries, vives o mortes, o altres que en Tortosa se degen *despendre*, no sie peynorat», *CosTort.* (ed. Ol., 17); «axí és lo saber qui no profita com tesaur qui no-s *despèn*», Jafuda B. S., *Dits*, 86; «mija càrrega d'or perquè pugua a son plaer *despendre*», JoMartorell (*Ag.* II, 185).

Era encara d'ús ben popular en el Princ. en els segles baixos: en els comptes d'uns frares que s'hostatjaven a l'hostal de Bagà: «una carga de lenya *despengueren* a casa M.ª Ripoll», a. 1597 (Serra Vilaró, *Pinós i Mtpl.* III, 314), i veg. l'ex. de 1617 en el banyolí-perpinyanès M. Agustí citat per *AlcM.* En

el S. XIX havia decaigut tant, que almenys en el català continental, ja quasi solament *despesa* i el substantiu *despès* eren coneguts; en el S. XX s'ha tornat a posar en ús general en la llengua literària.

DERIV.: *Despendedor. Despenent. Despeniment. Despesa* [fi S. XIII]: en la *Cròn.* de Jaume I apareix el plural en la forma *despees* (dissimiliació en el plural, o ultracorrecció de -esa/-ea -ITIA): «donam-li quaranta mília sous en aur, en ajuda de fer les *despees* damunt dites» (Ag., p. 490.7); «aquella almoyna que-l abat fahia no podia longament durar, ni lo convent no havia blat a *despesa* tro al novell», Lluall (*Blanq., NCl.* II, 34.26; també II, 246.24); «lo llibre del guany y *despesa* --- lo compte del que-s gasta y *despèn*: rationes sumptuariæ»; «tachar les *despeses*: aestimare litem», «pagar les *despeses* tachades per sentència», OPou (*ThPu.*, 114, 117).

En particular s'aplicà a les quantitats que es paguen en una casa pel manteniment d'una persona; des d'on passa a designar la mateixa casa d'hostatge: «albarà de pagar la *despesa*: yo M. Noguier he rebut en ma casa a vós N. Mangí estudiant, al qual promet tractar y servir bé y honestament, en lo menjar y beure, cambra, netedat y servici, com se pertany y és ús y pràctica tractar als estudiants qui paguen la *despesa*», OPou (*ThPu.*, 133). «De casas, a més de las moltas de menestrals y de *despesas* dels que van allí a estudiar lleys, sens las dels pagesos rics y dels estudiants natius, n'hi ha algunes de senyors», B. de Maldà (*Excursions*, p. 71). Altrament també es digué del manteniment de tota persona i en tot lloc: canten uns mendicants: «mo'n irem a Montserrat / tres dies tenen *despesa* <'estada de franc per als romeus>: / quatre n'hi volem estar: / mos escaufaran l'esquena / ab un gatrotet de boix / ---», MilàF (*Romllo.*, 489).

D'usos conventuals o notarials ve que el mot apareguí de vegades amb fonètica sàvia o mig-sàvia, fins en el sentit 'despeses, quantitat gastada': «lo que jove home és estat! / com se mirava pas, com ara, a la *dispensa*, / de pertot eri endeutat», Saisset (*Catalanades*, 160). D'altra banda *despesa* o *dispesa* ha acabat per significar la mateixa casa d'hostes (*la dispesa*, o *la casa de dispeses*), únic mot tradicional en català en lloc de l'internacional *pensió*, no introduït en aquest valor fins als anys 1920: «confortat l'esperit y'l cos ab la passejada, entrava en la *despesa*, sopava y's retirava a estudiar», NOller (*Notes de color*, 149); més *despesa* i *dispesa* en aquest sentit en *DBal.* i *AlcM.*: en català central es diu quasi únicament *dispèxer* en l'actualitat.

Despès m. [fi S. XIV, Turmeda] o *despens* [1331] o *dispens* [1415]. *Despesec* 'gastador, malgastador', Eiximenis, *Dones*, § 76; «--- a fembra --- no li deu jamés l'on comanar sos diners, si donchs ell no-s sent que és massa *despesec* e ella ben retinent e ministrant la casa», id. (*Terç* I, 281.3; també en el *Corbatxo* i en la *Cròn.* del Cerimoniós): ben estranyament diu *AlcM.* que *despesec* és una «errada de còpia» per *despesec*, car essent derivat de *despesa* és evident que l'errada ha d'estar en la grafia amb -ss-; *despeseguesa*